PATRIMONI PAPIROLÒGIC DE PERPINYÀ: BUTLLA PONTIFÍCIA DE SERGI IV (1011)

Miquel Sitjar i Montserrat Tudela

En tots els Fòrums Auriga que hem celebrat a les capitals culturals, hem reservat sempre una comunicació per a la papirologia. Enguany, tot i ser un fòrum monogràfic, no hem renunciat a aquesta secció, sobretot, perquè el papir que presentem també entronca amb la història del Rosselló i el comtat d'Empúries.

BUTLLA PONTIFÍCIA DE SERGI IV (1011)

Breu apunt històric del document:
Aquest document original procedeix de l'arxiu de l'abadia de Sant Martí del Canigó. En un inventari dels títols del monestir redactat l'any 1586 per J. de Agullan, arxidiaca de Girona i visitador delegat pel papa, figura amb el número 111. En secularitzar-se el monestir, l'any 1783 els seus documents van ser dipositats als arxius de la Cambra de Propietats, i en l'inventari que es va redactar consta aquesta descripció "Butlla del Papa Sergi, escrita en papir i enganxada sobre una tela blanca que concedeix a Guifré l'església de Sant Martí amb totes les seves pertinences. Està tancada en una caixa llarga de fusta".
Els arxius de la Cambra de Propietats es van traslladar a Perpinyà l'any 1883, i deu anys més tard van tornar al seu lloc d'origen. Tanmateix, aquesta butlla es va quedar a Perpinyà, a la Biblioteca, actualment Mediateca de Perpinyà.
Data: 10 de novembre de 1011
Ubicació: Mediateca de Perpinyà. Manuscrit número 72.
Dimensions: 70 x 97 cm.
Material: papir.
Format: rotlle.
Tipus de lletra: carolina minúscula. 24 línies.
Ornaments: crismó.
Breu comentari paleogràfic: És l'únic document localitzat escrit sobre papir en minúscula carolina.
Les lletres de la subscripció són de gran tamany i van precedides del crismó.
Algunes lletres són d'una minúscula irregular, sobretot la "a", que és uncial en algunes ocasions.
La conjunció "et" està escrita "&". També en el cos d'algunes paraules.
Bene Valete està precedit d'una creu de tinta més pàl·lida, possiblement la signatua del mateix pontífex.

Còpies: Hi ha una còpia (B) del 1646 a la Biblioteca Nacional de París, Coll. Baluze 10 fol. 412.

Edicions:
— (B) *Marca hispanica, sive limes hispanicus*, p. 988. P. de MARCA. París, 1688.
— (B) *Regesta Pontificum Romanorum ab conditia Ecclesia ad annum post Christum natum MCXCVII,* núm. 3656 ed. Philipus JAFFÉ, 1885.
— *Patrologiae cursus completus. Series latina*. PL. CXXXIX.-1516. Jacques Paul MIGNE. París,1884-55.
— *Bulle du pape Sergius IV pour le monasère du Mont Canigou,* BRUTALIS-DELISLE, Bullet. De la Soc. Agricole, Scientifique et Littéraire des Pyrénées-Orienntales 24, Perpinyà, 1880.
— *À une bulle sur papyrus du Pape Serge IV. Bulletin historique et philologique du Comité des travaux historiques et scientifiques,* n. 2, 1885. Edition: M. Brutalis. Rapport: M. Delisle.
— *Papsturkunden* 896-1046. Edició de Harald ZIMMERMANN, Viena, 1989.

Bibliografia:
Documentos pontificios en papiro de archivos catalanes. Agustín MILLARES CARLO. Madrid, 1918.
Bulle sur papyrus du Pape Serge IV. BRUTALIS, "Bulletin historique et philologique du Comité des travaux historiques et scientifiques", núm. 2, 1885.

Breu apunt històric del text:
Guifré II, comte de Cerdanya i Conflent, és fill d'Oliba Cabreta i Ermengarda (filla de Gausbert, comte de Rosselló i Empúries) i germà de l'abat Oliba.
Aquesta butlla és un privilegi dirigit a Guifré l'any 1011 concedint-li l'església de Sant Martí del Canigó per construir un monestir "pro tuorum peccatorum sive tuorum parentum remisione", confirmant, alhora, les seves possessions.
Disposa també que els abats del futur monestir s'elegeixin conforme a la regla de Sant Benet, sense intervenció de poders civils. Guifré II, l'any 1035, es retirà al monestir de Sant Martí del Canigó, on es va fer monjo, i morí l'any 1050.

Text:

Sergius episcopus, servus servorum Dei.
Quoniam divina annuente pietate sedul[a] mos in nostris praedecessoribus extitit prosper[a si]ve adversa omnium homin[um] di[ligen]tia vigila[re] et eorum[a] in necessitatibus subvenire [at]que[b] mal[um in] animo positum resecare[c], bonum vero apostolicis benedictionibus [corr]oborare. Quapropter nos, qui eorum gestamus infulam[d], illorum itaque [volumus ve]stigia sequi, ut omnes videlicet homines sub nostris temporibus a Deo constitutis gaudeant et Deo auxiliante perhenniter nomen tante dignitatis, de[cus] et commoda ferat. Ideo quia ipso Christo distribuente Petri principis apostolorum vi[cem] gestamus, hoc quod facimus inconvulsum manere volumus, ut nulla la[ica]lis persona seu episcoporum vel clericorum nostris obstet praeceptis aut contradicat, ne in multis maledictionibus incurrat. Igitur quia postulasti a nobis, Uufrede[e] dilecte[1)] comis[f], quatinus ecclesiam sancti Martini tibi concederemus, ut pro tuorum peccatorum sive tuorum parentum[2)] remissione in ea monasteri[um] faceres et de tuis siquidem praediis ille[g] sanctae aecclesi[ae] concederes[h]. Haec, karissime fili, petitio nobis bona videtur et an[n]uente [sum]mo regi[i] illa[m] praefatam aecclesiam cum omnibus suis pertinentiis tibi concedimus et apostolica auctoritate confirmamus et eam in perpetuum inconvulsa[m] manere sa[n]ccimus. Concedimus etiam praelibatae aecclesiae, ut numquam obnoxia sit servituti alterius, set semper sit libera et apostolicis privilegiis exaltata[j] per se in aevum maneat sublimata. Quas autem possessiones aut praedia seu confinia cum suis omnibus pertinenciis rebusque cunctis[k], hucusque[l] adquisitis vel quas in perpetuum adquisierit, id est predia, villas scilicet, aecclesias [cum] omnibus illorum pertinentiis, parrochias, fundos, casas, casales, costales, terras cultas vel incultas, campos, silvas, vineas[m], pr[ata], peccorum pascua, areas, torcularia, aquas, aquarum ductus, vias molendinos, molendinarios cum suis capudaquis et piscatoriis, cum salinis[n] et clibanis pisceis[o], omnia adquisita vel adquirenda, ad sancto Martino coenobium[p] in valle Confluenti, in monte Kunigunensi[q], in pace tenere et possidere sine alicuius inquietudinis damna[r] decrevimus. Statimus autem, ut, quando abbas ipsius monasterii [obi]erit, neque a regibus neque a comitibus neque a qualicumque persona cupiditatis pecuniae causa neque pro qualicumque favoris inanis gloria ibidem constituantur abbates, sed a cunctis ibidem degentibus se[rvi]s Dei secundum Deum [iuxta] Benedicti patris regulam[3)] eligantur abbates. Confirmamus igitur s et stabilimus ammodo,ut nullus rex, nullus princeps, nullus marchio, nullus comes, nullus iudex, nullus episcopus, nullus abbas aliquam vim vel invasionem ac subiugationem in eodem caenobium[t] aut in suis omnibus pertinentiis facere presumat. Pro qua sub divini iudicii obtrectatione et anathematis interdictione [p]romulgantes decernimus, ut nulla umquam magna parvaque persona ullo ingenio, cuiscumque sit hordinis, huius nostri apostiolici privilegii ausus sit frangere. Si quis autem, quod non credimus, parvipendens privilegium nostrum disrumpere temptaverit, de parte Dei omnipotentis sanctiuque eius apostoli Petri et nostra, qui eius fungimus vicem, perpetuis, nisi resipuerit, anathematis vinculis obligamus. Si quis autem sancti cenobii huius adiutor exitens illum, in quo potuerit, elege[r]it, ditaverit et amaverit, hic Dei omnipotentis interventu apostolico repletus benediccione scandere se gaudeat in [virt]ute de virtute.
Bene Valete
[Scriptum] per manus [Benedic[ti], no[tarii] reg[ionarii e]t scriniarii [sanctae] Rom[anae] eclesiae, in mense Nouanber[v], [indictione] decima.

a) *abs.* B b) quo B c) resecare positum B d) insulam B e) Guifrede B f) comes B g) illi B
h) consederas B i) rege B j) exatata A k) cuntis A l)usque huc B m) vinetis B n) salmis B o) piceis B
p) sancti Martini coenobio B q) Canigonensi B r) damno B s) ergo B t) coenobio B u) scrini B
v) Novembris B

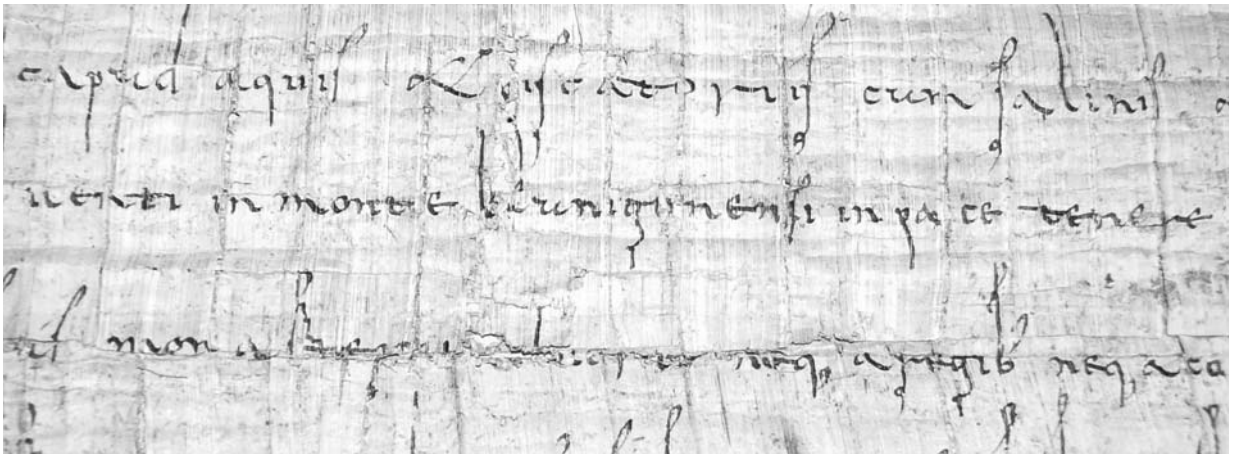

En la segona línia d'aquesta imatge podeu llegir: *in monte Kunigunensi, in pace tenere*.
Trobareu fotografies d'alta resolució al web d'Auriga (www.auria.cat), a la secció de l'Inventari Papirològic de Catalunya.

Traducció:

Sergi bisbe, servent dels servents de Déu.

Ja que, amb l'anuència de la divina pietat, s'ha establert en els nostres predecessors el fort costum de vetllar, amb diligència, tant en la prosperitat com en l'adversitat dels homes, i de subvenir-los en llurs necessitats i de arrencar-los el mal de dins de l'ànima i confirmar-los en el bé amb les nostres benediccions apostòliques, per tot això, nós, que portem l'ímfula episcopal dels nostres predecessors, en tal mesura volem seguir els passos d'aquells, per tal que tots els homes visquin joiosament en aquests nostres temps establerts per Déu, i que, si Déu vol, romangui perennement el nom, l'honor i el bé d'una tan alta dignitat, per això, atès que fem de Pere, el príncep dels apòstols, per atorgament de Crist, volem que el que fem resti en pau, de manera que cap persona laica, ni cap bisbe o clergue s'oposi o contradigui els nostres preceptes, per tal de no incórrer en moltes maledicions. Així doncs, tu benvolgut Guifre comte, ens vas demanar que et concedíssim l'església de sant Martí per fer remissió dels pecats, tant dels teus com dels teus pares en aquest monestir, i concedir quelcom dels teus predis a aquella santa església. Aquesta petició, molt estimat fill, ens sembla bé, i amb l'anuència del Gran Rei, et concedim l'esmentada església amb totes les seves pertinences, i ho confirmem amb autoritat apostòlica i sancionem que resti en pau perpètua. També concedim a l' esmentada església que mai no pateixi per ser sotmesa a una altra església, ans sigui sempre lliure i que, exaltada per privilegis apostòlics, romangui encimbellada per sempre. Per tant eixes possessions, tant els predis com llurs confins amb totes les pertinences i totes les coses fins ara adquirides o les que l'esglèsia adquirirà per sempre, ço és, els predis, les vil·les, les esglésies, amb totes llurs pertinences, les parròquies, les finques, les cases, els casals, els cortals, les terres conreades i les no conreades, els camps, els boscos, les vinyes, els prats, les pastures, les eres, els cubars, les aigües, els aqüeductes, els camins, els molins, els molinars amb les seves basses i peixeres, amb les salines i els salobres, tot el que s'ha adquirit i s'adquirirà, decretem que el cenobi de sant Martí a la muntanya del Canigó, a la vall del Conflent, ho tingui i ho posseeixi en pau i sense dany ni inquietud. A més establim que, quan l'abat del dit monestir morirà, que ni reis ni comtes ni ningú, per raó del desig de diners ni per la glòria de fer favors buits, faci abats, ans siguin elegits per tots els servents de Déu que hi viuen en Déu d'acord amb la sant regla del pare Benet. Així doncs, confirmem i establim també que cap rei, cap príncep, cap marquès, cap comte, cap jutge, cap bisbe, cap abat, intenti fer cap força, invasió o subjugació en dit cenobi o en les seves pertinences. Davant de tot el qual, sota el flagell del diví judici i amb la interdicció de l'anatema, decretem i promulguem que mai cap persona gran ni petita, de qualsevol origen, i de qualsevol orde, gosi infringir aquest nostre privilegi apostòlic. Però si algú, cosa que no creiem, amb menyspreu provava de rompre el nostre privilegi, de part de Déu omnipotent i del seu sant apòstol Pere, i també de part nostra, que actuem en nom d' ell, li imposem si no se'n desdeia, les cadenes de perpetus anatemes. Però, si algú, constituint-se en protector d'aquest cenobi, l'elegia, l'enriquia i l'estimava, que ple de benediccions de Déu, amb el beneplàcit apostòlic, tingui el goig d'ascendir replet de virtut. Salut a vosaltres.

Escrit per mà de Benet, notari i prevere de regió i secretari de la santa Romana Església, el mes de novembre, indicció desena.

Traductor: Miquel Sitjar i Serra. Girona, 2008.

D'esquerra a dreta: Miquel Sitjar, Montserrat Tudela, Isabelle Rébé, Xavier Nieto, Jordi Castellví i Isabel Rodà.